

Міністерство освіти і науки України

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 12

Засновано у 2013 році

Рівне – 2019

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities**

**PSYCHOLOGY:
REALITY AND PERSPECTIVES**

Compilation of scientific papers

Issue 12

Founded in 2013

Rivne – 2019

Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 12 / упоряд.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова; ред. кол. : Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова, В. І. Безлюдна. – Рівне : РДГУ, 2019. – 244 с.

Збірник наукових праць «Психологія: реальність і перспективи» включено до Переліку наукових фахових видань України з психології
(на підставі Рішення Атестаційної колегії МОН України від 29 вересня 2016 та Наказу Міністерства освіти і науки України від 07.10.2016, № 1222)

Свідоцтво про державну реєстрацію: Серія КВ № 18713-7513 Р

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Заступник головного редактора:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Відповідальний секретар:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ РАДИ:

Максименко Сергій Дмитрович – академік-секретар відділення психології, вікової фізіології дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології імені Г. С. Костюка.

Лєвовицький Тадеуш – доктор гуманістичних наук, професор відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти, ректор Вищої педагогічної школи, м. Варшава (Республіка Польща).

Ягієло Ярослав – доктор хабілітований, професор Академії імені Яна Длугоша, м Ченстохова (Республіка Польща).

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія».

Шугаєва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ:

Вірна Жанна Петрівна – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Гошовський Ярослав Олександрович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки.

Івашкевич Едуард Зенонович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету.

Камінська Ольга Володимирівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету.

Кулаков Руслан Станіславович – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету.

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету.

Назаревич Вікторія В'ячеславівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Немеш Олена Миколаївна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової і педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри вікової та педагогічної психології, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету.

Упорядники: **проф. Р. В. Павелків, проф. Н. В. Корчакова.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Рецензент: **Журавльова Лариса Петрівна** – доктор психологічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України, завідувач кафедри теоретичної психології та психології розвитку Житомирського державного університету імені І. Франка.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 3 від 28 березня 2019 року).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

УДК 316.614:[37:796/799-048.42]

Р. МУШКЕТА, П. В. КІНДРАТ,
О. О. ДЕМЧУК

ПЕДАГОГІЧНІ ВПЛИВИ У СПОРТИВНИХ НЕФОРМАЛЬНИХ УГРУПУВАННЯХ ЯК МЕТОД СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Стаття присвячена аналізу педагогічних впливів у спортивних неформальних угрупованнях як метод соціалізації молоді. Зростання значення неформальних угруповань засвідчило їх помітну роль як умови соціалізації особистості, в результаті чого вони стали об'єктом спеціального вивчення. Неформальне угруповання ми розглядаємо як організацію, що характеризується високим ступенем згуртованості, особистісним характером спілкування, нечітко вираженою метою групової діяльності і неформальним контролем, який ґрунтується на традиціях і залежить від ступеня усвідомлення групового членства. Тим не менше неформальні молодіжні об'єднання футбольних фанатів в Україні поступово починають займати чільне місце серед інших неформальних угруповань.

Ключові слова: неформальні угруповання, футбольні фанати, молодь, характер спілкування, соціалізація, неформальний контроль.

Статья посвящена анализу педагогических воздействий в спортивных неформальных группировках как способ социализации молодежи. Рост значения неформальных группировок показал их заметную роль как условия социализации личности, в результате чего они стали объектом специального изучения. Неформальное группирование мы рассматриваем как организацию, которая характеризуется высокой степенью сплоченности, личностным характером общения, нечетко выраженной целью групповой деятельности и неформальным контролем, который основан на традициях и зависит от степени осознания группового членства. Тем не менее, неформальные молодежные объединения футбольных фанатов в Украине постепенно начинают занимать видное место среди других неформальных группировках.

Ключевые слова: неформальные группировки, футбольные фанаты, молодежь, характер общения, социализация, неформальный контроль.

Постановка проблеми. Питання педагогічних впливів у спортивних неформальних угрупованнях як метод соціалізації молоді є сучасним та актуальним в колі педагогів та психологів в традиційних структурах України.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства існує велика кількість неформальних молодіжних об'єднань та груп різного спрямування, які діють як на території нашої держави, так і в інших країнах світу. Серед них дедалі більшої популярності набувають неформальні угруповання спортивних (зокрема футбольних) фанатів.

Соціально-педагогічні дослідження, пов'язані з впливом різноманітних неформальних об'єднань молоді є досить актуальними на даний момент. Адже вплив неформального оточення на соціалізацію підростаючого покоління дослідниками у галузі соціальної педагогіки вже давно з'ясований. Проте мало хто з науковців звертав увагу й, тим більше, досліджував неформальне об'єднання футбольних фанатів в цілому й особливості його впливу на сучасне молоде покоління. Тим не менше неформальні молодіжні об'єднання футбольних фанатів в Україні поступово починають займати чільне місце серед інших неформальних об'єднань. За останні роки їх кількість, як в Україні так і за її межами стрімко зростає, а вплив даної субкультури на її представників та молодь, яка не входить до цього об'єднання поступово збільшується. У межах кожної неформальної групи формується внутрішня субкультура. Мають значення одяг, зачіска, членам груп властива особлива поведінка, вони навіть виробляють власну, притаманну лише їм лексику.

Під молодіжною субкультурою розуміють культуру певного молодого покоління, яке володіє загальними стилем життя, поведінки, групових норм, цінностей та переконань. В складний період переходу із дитинства в доросле життя виникає дуже багато проблем, які не здатні вирішити молоді люди. Їм необхідна група ровесників, яким властиві ті ж проблеми, які мають ті ж цінності та ідеали. Для полегшення переходу із однієї крайності в іншу і необхідна молодіжна субкультура, яка акумулює в собі досвід вирішення всіх життєвих проблем, накопичений багатьма поколіннями молоді.

Варто звернути увагу на парадокс молодіжних субкультур: з одного боку, вони культивують протест проти суспільства дорослих, його цінностей і авторитетів, а з іншого – покликані сприяти адаптації молоді до цього дорослого суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує цілий ряд соціально-психологічних факторів, які притягують неповнолітніх у асоціальні групи. Серед найбільш поширених такі: свобода і необмеженість діяльності – 97 %, наявність вільного часу – 96 %, відсутність нагляду й контролю з боку дорослих – 73 %, прагнення до довірливого інтимно-особистісного спілкування – 65 %. [6].

Зростання значення неформальних угруповань засвідчило їх помітну роль як умови соціалізації особистості, в результаті чого вони стали об'єктом спеціального вивчення. Зокрема, досліджувались особливості соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю (В. Бочарова, Р. Вайнола, А. Капська, Л. Міщик); проблема створення та розвитку тимчасового колективу (Р. Бернс, В. Глазиріна); виховна робота в об'єднаннях за місцем проживання (А. Бойко, А. Рега, Я. Рейковський); діяльність неформальних молодіжних об'єднань (М. Малютін, Д. Ольшанський, В. Лісовський, А. Яковлев).

Формулювання цілей статті: надати психолого-педагогічну характеристику спортивним неформальним угрупованням, на прикладі футбольних фанатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Неформальні групи можуть бути організовані як у рамках формальних, так і поза ними. Перші є у рамках певних організацій, другі – існують незалежно від формальних. Вони утворюються на основі просторової близькості, спільності інтересів, психофізіологічних характеристик, особистої симпатії. Контакти в таких групах є глибші й ширші, більш значущі для індивідів. Саме такі групи мають значний вплив на соціалізацію особистості.

Життя і діяльність просоціальних груп регулюється не тільки нормами суспільної моралі, але й нормами права у процесі виховного профілактичного та корекційно-реабілітаційного впливу на них із боку адміністрації навчального закладу, педагогічного колективу, а також самодіяльних організацій молоді.

Кожному з нас доводилося йти по вулиці, їхати в транспорті або просто дивитись телевизор і бачити людей, які у чомусь не схожі на інших. У когось на голові ірокез, хтось увесь в металі, а хтось у чорній шкірі проноситься повз вас на мотоциклі. Найчастіше це і є представники сучасних субкультур.

Представники різноманітних субкультур намагаються показати свою індивідуальність, сказати сірій масі: “Я - особистість”, кинути виклик світу з його нескінченними буднями та вистроюванням усіх в один рядок. Молодь кожного дня у всіх країнах світу приймають ту чи іншу субкультуру. Тому необхідно знати про цю культурне явище, розуміти його та бути готовим зустрітися з представниками у реальному житті. Єдине, що учасниками у субкультурах приваблює в основному можливість спілкуватися з собі подібними, а також зовнішня атрибутика, яка дає можливість демонструвати свою позицію у соціумі.

Дослідженням проблеми фанатів, та фанатського руху займалось багато вчених, однак в більшості випадків досліджувалися певні групи фанатів, зокрема – футбольні хулігани, та й проводились ці дослідження здебільшого в Європі, адже ще в 1980 роки хуліганізм називали англійською хворобою. Дані дослідження носять більш соціологічний характер, ніж психологічний, у рамках психології дослідження проводились лиш у напрямку вивчення особистості фанатів. Непередбачуваний рух фанатів перетворився на стабільний елемент футбольного життя. Дане явище зародилося ще наприкінці 60 – х років, а його осередком стала Англія. Джон Гаррінгтон (британський психіатр) зробив першу серйозну спробу дослідження нового на той період явища – футбольний хуліганізм. Його висновки було засновано на даних анкетного опитування та спостереження на футбольних матчах. Основна ідея Гаррінгтона полягала в тому, що причина футбольного насильства перш за все пов'язана з індивідуальною патологією та з реакціями на безпосередні подразники, що детерміновані умовами, в яких знаходились уболівальники [10, с.30-31].

Альтернативні теоретичні підходи засновувались на критиці Гаррінгтона. Один з таких підходів представляв соціолог Ян Тейлор, який здійснив перше соціологічне дослідження футбольного хуліганства. Він стверджував, що комерціалізація футболу зумовила те, що гравці все більше віддалялися від глядачів, що їх підтримували, а насильство на футбольних матчах було своєрідною відповіддю останніх. Отже, насильство та агресія визначалися як спроба відновити контроль над грою. Аналіз Тейлора був і все ще залишається досить актуальним, про що свідчать численні дискусії навколо нього [10, с.33-34].

Розуміння футбольного насильства як субкультурних стилів пропонували переважно соціологами з Центру сучасних культурних досліджень у Бірмінгемському університеті. Джон Кларк і Стюарт Галл виходили, зокрема, з того, що особливий субкультурний стиль дозволив

молодим людям у специфічній формі вирішувати конфлікти, структурні і матеріальні проблеми. Щороку популярність спорту у світі стрімко зростає, створюється безліч програм для залучення молоді до різних видів спорту. Футбол не став виключенням: у нашій країні його популярність різко зросла після Євро – 2012р. Футбол здобув масу прихильників та фанатів. Часто оточуючі сприймають футбол як гру, що породжує агресію, а фанатів вважають вбивцями. Однак фанати — середя далеко неоднорідна, а поведінка вболівальників досить різноманітна. Фанатизм — непохитна і не маюча жодної альтернативи прихильність індивіда певним переконанням, що виражається у його діяльності і спілкуванні. Фанатизм пов'язаний з відданістю ідеї та поєднується з нетерпимістю до інакомислячих, зневагою до етичних норм, що перешкоджає досягненню спільної мети. Найчастіше такі терміни, як фанат та фанатизм пов'язані з футболом і представляють собою організоване з середини співтовариство активних вболівальників, що живуть відповідно своїх правил та традицій.

Наступним компонентом колективних практик субкультури фанатів є використання певного сленгу. Сленг футбольних фанатів, з одного боку, перебуває в процесі постійного змінення, а з іншого, він сформований настільки, що стороння людина не в змозі адекватно брати участь у розмові фанатів. Це пов'язано з тим, що словниковий запас фанатського сленгу досить великий, багато слів та словосполучень несуть додаткове змістовне навантаження [2]. Основна мета фанатського сленгу – відокремити фанрух від іншого світу, встановити критерій розподілу на «своїх» та «чужих». З іншого боку, існування достатньо розвиненого фанатського сленгу стратегічно не вигідне, це суттєво ускладнює рекрутування нових членів. Переважна більшість фанатів — молодь, ті, хто «фанатіє» один-два роки та не має великої кількості «вийздів», але хоче мати певну перевагу над новими членами руху, яку демонструють завдяки використанню сленгу. В той же час вони не мають можливості активно розвивати сленг, тому що їм бракує авторитету в середовищі фанатів. Зазвичай фанатський сленг супроводжує колективні практики та те, що з ними пов'язане. Колективні практики футбольних фанатів дуже різноманітні, вони є ключовим компонентом усієї фанатської субкультури. Допоміжними засобами здійснення певних практик є сленг та атрибутика [2].

Для субкультури молодіжних груп спорт в теперішній час став зручною ареною виплеску прагнення до самовираження на тлі недостатнього культурного потенціалу натовпу фанатів, які зосереджуються біля спорту – це саме молодіжний феномен. Причому цей натовп в дійсності байдужий до спорту, він знаходиться не в спорті, але в суспільстві, й тому є соціальною проблемою. Фанатичні рухи в своїй основі постають як самоорганізація молоді в умовах недостатньо збалансованої державної молодіжної політики. «Фанатичний» натовп, як й інші види масових видовищних натовпів – це не просто певні соціальні феномени, на які повинні професійно реагувати в основному правоохоронні органи. Це, перш за все, соціальна проблема.

У молодіжній навколо спортивній субкультурі, що характеризується низьким рівнем рефлексії, посилюються орієнтації на груповий егоїзм, що проявляється у захисті індивідуальних інтересів через інтереси групові за допомогою використання будь-яких засобів – від неформальних до кримінальних; активізується процес стихійного порівняння свого соціального статусу с позиціями інших людей як незаслуженого і несправедливого, що викликає особливо агресивний тип поведінки.

Футбольні фани в сучасному своєму вигляді – досить молодий громадський рух. Футбольних уболівальників можна віднести як до гедоністично-розважальних, так і до анархо-нігілістичних субкультур. Пояснити це можна тим, що, з одного боку, футбол — гра, шанувальники якої приходять, щоб приємно і цікаво провести час, висловити свою підтримку команді, розрядитися або ж навпаки отримати новий заряд енергії. Вони не мають на меті насильницьких дій чи агресію, тому можна цю субкультуру назвати гедоністично-розважальною. З другого боку, спортивні фани – найбільш віддані вболівальники, готові до будь-якого виду насильства щодо прихильників інших команд, обстоюючи свою думку [1].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, проведене дослідження дозволяє говорити про чітке уявлення футбольних фанатів про себе, про їх достатньо жорстку ідентифікацію з собі подібними – з одного боку, і про їх нерішучість та неспроможність приймати відповідні рішення за межами фан-руху – з іншого. Крім того їх інтереси є досить вузькими і охоплюють лише сферу вболівання. Тому з нашої точки зору, певну цікавість можуть представляти дослідження життєвої перспективи мотиваційно-ціннісної сфери футбольних фанатів.

Проблема роботи з спортивними фанатами, не в останню чергу, пов'язана з відсутністю лідера, бурєю емоцій і культурним та мовним бар'єром. Проблеми комунікації з представниками

інших культур можуть перешкодити правоохоронцям адекватно виконувати превентивні заходи по відношенню до агресивно налаштованим уболівальникам.

Отже, у неформальних угрупованнях формується протиправна кримінальна поведінка. Цьому сприяють всюдозволеність у цих групах, бажання бути дорослішими і незалежними від батьків. Часто «ефект групи» поглинає людину, вона втрачає свою особистість, робить протиправні вчинки, будучи «зараженою» тим, що це роблять інші. Допомогти їм можна лише створивши інше середовище спілкування, де б молоді люди не перетиналися би зі своїми колишніми друзями [3, с.78]. Також визначили що субкультура футбольних фанатів негативно впливає на суспільство, соціальний порядок. У своїй роботі соціальний працівник може використовувати як індивідуальні, так і групові методи соціальної роботи. Спеціалісти пропонують ряд тренінгів і програм на усунення агресії і поліпшення навичок спілкування у суспільстві, тренінги вирішення конфліктів, тренінги міжкультурного взаєморозуміння і рольові ігри [5].

Таким чином проведений теоретичний аналіз літератури дозволяє зробити висновки про більш публіцистичний та соціологічний характер досліджень та брак, суто психолого-педагогічних досліджень футбольного фанатизму. Тому перспективною метою нашої роботи має бути дослідження особливостей групової ідентифікації футбольних фанатів та любителів футболу.

Отже, можна зробити висновок, що в Україні рух футбольних фанів є окремою сформованою субкультурою, яка має свої особливості (ієрархію, сленг, принципи залучення до руху тощо) і характеризується негативним ставленням до комерціалізації сучасного українського футболу.

Список використаних джерел

1. Бочелюк В. И. Психологія спорту / В. И. Бочелюк, О. А. Черепехіна. – Київ : Центр учб. літ., 2007. – 224 с.
2. Запобігання злочинам, що вчиняються радикальними молодіжними угрупованнями під час футбольних матчів : метод. рек. / С. С. Чернявський, І. М. Копотун, О. А. Лупало та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. – Київ : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – 56 с.
3. Косарецкая С. В. О неформальных объединениях молодежи / С. В. Косарецкая, Н. Ю. Синягина. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 159 с.
4. Лeko Б. Розвиток вольових якостей у студентів-спортсменів / Б. Лeko, Г. Чуйко, М. Комісарик // Теорія та практика фізичного виховання. – 2008. – № 5. – С. 6–10.
5. Ложкін Г. Професійний розвиток особистості майбутнього 199 спортивного психолога / Г. Ложкін // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – С. 75–79.
6. Молодежная субкультура. Введение [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vk.kiev.ua>.
7. Осипова А. А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях / А. А. Осипова. – Ростов-н/Д. : Феникс, 2005. – 315 с.
8. Розов В. І. Психологічне забезпечення діяльності в екстремальних ситуаціях / В. І. Розов // Соціальна психологія. – 2007. – № 4 (24). – С. 174–188.
9. Чернета С. Ю. Самодіяльні молодіжні об'єднання як фактор формування соціальної активності особистості / С. Ю. Чернета // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. – Київ, 2002. – Кн. 2. – С. 118–122.
10. Brimson D. Kicking Off: Why Hooliganism and Racism Are Killing Football / D. Brimson. – London, 2006. – 210 p.

References

1. Bocheliuk V. Y. Psykholohiia sportu / V. Y. Bocheliuk, O. A. Cherepiekhina. – Kyiv : Tsentr uchb. lit., 2007. – 224 s.
2. Zapobihannia zlochynam, shcho vchyniaiuetsia radykalnymy molodizhnymy uhrupovanniamy pid chas futbolnykh matchiv : metod. rek. / S. S. Cherniavskiy, I. M. Kopotun, O. A. Lupalo ta in. ; za zah. red. O. M. Dzhuzhi. – Kyiv : Kyiv. nats. un-t vnutr. sprav, 2010. – 56 s.
3. Kosaretskaia S. V. O neformalnykh obyedyneniakh molodezhy / S. V. Kosaretskaia, N. Yu. Syniaghina. – M. : Humanyt. yzd. tsentr VLADOS, 2004. – 159 s.
4. Leko B. Rozvytok volovykh yakostei u studentiv-sportsmeniv / B. Leko, H. Chuiko, M. Komisaryk // Teoriia ta praktyka fizychnoho vykhovannia. – 2008. – № 5. – S. 6–10
5. Lozhkin H. Profesiyni rozvytok osobystosti maibutnoho 199 sportyvnoho psykholoha / H. Lozhkin // Vyshcha osvita Ukrainy. – 2006. – № 4. – S. 75–79.

6. Molodezhnaia subkultura. Vvedeniye [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.vk.kiev.ua>
7. Osypova A. A. Spravochnyk psykholoha po rabote v kryzysnykh sytuatsiakh / A. A. Osypova. – Rostov-na-Donu : Fenyks, 2005. – 315 s.
8. Rozov V. I. Psykholohichne zabezpechennia diialnosti v ekstremalnykh sytuatsiakh / V. I. Rozov // Sotsialna psykholohiia. – 2007. – № 4 (24). – S. 174–188.
9. Cherneta S. Yu. Samodiialni molodizhni obiednannia yak faktor formuvannia sotsialnoi aktyvnosti osobystosti / S. Yu. Cherneta // Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi : zb. nauk. pr. – Kyiv, 2002. – Kn. 2. – S. 118–122.
10. Brimson D. Kicking Off: Why Hooliganism and Racism Are Killing Football / D. Brimson. – London, 2006. – 210 s.

R. Musket., P.V. Krindrat, O. O. Demchuk PEDAGOGICAL INFLUENCES IN SPORTS INFORMAL GROUPS AS A METHOD OF SOCIALIZATION OF YOUTH

The article is devoted to the analysis of pedagogical influences in sports informal groups as a method of socialization of youth. The growth of the importance of informal groups has shown their prominent role as the conditions for socialization of the individual, as a result of which they became the object of special study. We consider the informal group as an organization characterized by a high degree of cohesion, a personal character of communication, an unclear purpose of group activity and informal control, which is based on traditions and depends on the degree of awareness of group membership. Nevertheless, informal youth associations of football fans in Ukraine are gradually beginning to occupy a prominent position among other informal groups.

Informal groups form an unlawful criminal behavior. This is facilitated by permissiveness in these groups, the desire to be older and independent of their parents. Often, the "effect of a group" absorbs a person; it loses its personality, makes illegal acts, being "infected" by the fact that others do it. It is possible to help them only by creating a different communication environment where the teenager would not cross with his former friends.

At the present stage of development of our society, there are a large number of informal youth associations and groups of diverse backgrounds that operate both in our country and in other countries of the world. Among them, more and more popular are informal groups of sports (including football) fans.

Key words: *informal groupings, football fans, youth, character of communication, socialization, informal control.*

УДК: 159.96+316.64+004.2

В. В. НАЗАРЕВИЧ, О. В. П'ЯСЕЦЬКА

ОСТРАКИЗОВАНІ ОЗНАКИ АУТОАГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

У статті розкрито особливості багатоаспектного явища підліткової аутоагресії та зв'язок аутоагресивних проявів. Основну увагу направлено на дослідження причин саморуйнівних дій, що реалізуються внаслідок послаблення інстинкту самозбереження в поєднанні з депресивним афектом. Здійснено аналіз вікових характеристик аутоагресорів, які впливають на початок аутоагресивної поведінки внаслідок незадоволених соціальних потреб.

Ключові слова: *остракізація, аутоагресія, аутодеструкція, самопошкодження без суїцидальних намірів, підліткова депресія.*

В статье раскрыты особенности многоаспектного явления подростковой аутоагрессии, проведена связь аутоагрессивного поведения с депрессией различной тяжести. Основное внимание направлено на исследование причин саморазрушающих действий, реализуемых в результате ослабления инстинкта самосохранения в сочетании с депрессивным аффектом. Осуществлен анализ возрастных характеристик аутоагрессоров, что влияют на начало аутоагрессивного поведения вследствие неудовлетворенных социальных потребностей.

Ключевые слова: *остракизация, аутоагрессия, аутодеструкция, самоповреждение без суицидальных намерений, подростковая депрессия.*

Постановка проблеми. Приналежність особи до групи є первинним механізмом, що допомагає нам вижити, тому ми об'єднані в нації, держави, округи, міста, квартали, сім'ї та групи друзів. У кожного з нас присутня залежність від цих угруповань: незважаючи на їхній обсяг,

З М І С Т

Павелків Р.В. Рефлексія як механізм особистісно-професійного становлення майбутніх вчителів.....	5
Артемова О.І. Соціально-психологічні чинники входження молоді у субкультурний простір.....	11
Бабій М. Ф. Розвиток інтелектуальних здібностей у процесі навчально-ігрової взаємодії.....	15
Безлюна В.І., Осьмак Л.П. Психологічний аналіз стратегій міжособистісної взаємодії підлітків.....	20
Богач О.В., Кіршо С.М. Психологічні передумови порушення академічної доброчесності у студентській спільноті.....	26
Волинець Н.В. Порівняльний аналіз особливостей особистісного благополуччя прикордонників та фахівців інших професійних спільнот в залежності від стажу роботи.....	33
Вронська В.М. Особливості психологічної компетентності медичної сестри дошкільного навчального закладу.....	41
Главінська О.Д., Новік Л.О. Усвідомлення майбутніми психологами професійної належності.....	45
Дерев'яно Н.З. Роль інклюзивного освітнього середовища для розвитку просоціальної поведінки підлітків.....	50
Джеджер К.В. Комунікативні уміння як чинник конкурентоспроможності майбутнього вихователя.....	55
Джеджер О.В. Емоційне переживання як детермінуючий чинник результативності навчальної діяльності студентів.....	60
Журавльова Л.П., Мужанова Н.В. Динаміка ціннісно-сислової сфери учасників субкультур.....	66
Злагодух В.В., Буняк А.С. Психологічні особливості самоставлення у підлітків з проявами віктимної поведінки.....	71
Ivashkevych E., Yatsjuryk A. The diagnostics of the development of social intelligence of the person using proverbs and sayings.....	77
Ічанська О.М., Гірчук О.В. Особливості емпатії студентів-психологів на різних етапах професійної підготовки.....	82
Камінська О.В., Дружиніна І.А. Динаміка ціннісних орієнтацій студентів-психологів під час навчання у ЗВО.....	87
Камшеко К.І. Теоретична модель суб'єктивного благополуччя гомосексуальної особистості.....	93
Каряка І.В. Гендерні ознаки прояву стресостійкості працівників авіаційних організацій.....	98
Кириченко В.В. Інваріантна модель фахових компетентностей державного службовця.....	103
Корчакова Н.В. Психологічні механізми вікової генези просоціальності особистості.....	108
Коць М.О., Ятчук Т.М. Специфіка діагностики особистісної сфери підлітків з особливими освітніми потребами.....	115
Кравченко С.І. Трактатування явищ суспільної єдності в сучасній психології.....	121
Крижановська З.Ю., Мірченко С. Мотиваційний компонент самореалізації в спортивній діяльності.....	127
Кулакова Л.М., Кулаков Р.С. Гідність та мораль: філософсько-психологічний зміст.....	131
Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Психотерапія дітей та підлітків: традиції та сучасні підходи.....	137
Магдисюк Л.І., Павлова Б.В., Пасічко В.В. Міжособистісне спілкування та його вплив на функціонування осіб пізньої зрілості.....	142
Магдисюк Л.І., Рубцова І.О. Психологічні особливості виникнення тривожності у безробітних.....	147
Маслова В.А. Соціально-психологічні чинники забезпечення саморегуляції емоційних станів менеджерів освіти.....	152
Михальчук Н.О., Примачок Л.Л. Психологічні особливості корекції психомоторних розладів у хворих із ішемічним інсультом.....	158
Мушкета Р., Кіндрат П.В., Демчук О.О. Педагогічні впливи у спортивних неформальних угрупованнях як метод соціалізації молоді.....	164
Назаревич В.В., П'ясецька О.В. Остракізовані ознаки аутоагресивної поведінки підлітків.....	168
Павелків В.Р. Зміна рівня вираженості особистості деструкцій у представників молодіжних субкультур після впровадження превентивно-корекційної роботи.....	176
Подкопасва Ю.В., Гірчук О.В. Умови формування та трансформації самоставлення у дітей і підлітків.....	184
Рудь Г.В. Дослідження феномену прокрастинації в юнацькому віці.....	190

Сечейко О. В. Динаміка прогнозування персонального професійного майбутнього студентами-психологами.....	196
Скрипка А.І. Теоретико-методологічні проблеми дослідження ставлення підлітків до учасників булінгу (на прикладі учнів військового ліцею).....	203
Созонюк О. С. Методологічні основи структурно-функціональної моделі психологічної культури вчителя початкової школи.....	207
Сторож О. В. Теоретичний аналіз етапів творчої соціалізації особистості.....	212
Трибулькевич К. Г. Молодіжні організації та субкультури в українській незалежній державі: потенціал впливу на становлення особистості студентського лідера.....	217
Хомич І. С. Особливості соціально-психологічної компетентності молодших школярів у сфері нормовідповідності власної поведінки.....	223
Шевченко Р. П. Субдепрессивное состояние у студентов высших учебных заведений специальности морского и речного транспорта.....	228
Яцина О. Ф. Практики батьківства і «не-батьківства»: реалії постмодерної соціальності.....	233
Відомості про авторів	240

Наукове видання

ПСИХОЛОГІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових праць

Випуск 12

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Науково-бібліографічне редагування:

наукова бібліотека РДГУ

П-86 **Психологія: реальність і перспективи:** зб. наук. пр. Вип. 12 / упоряд.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова ; ред. кол. : Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова, В. І. Безлюдна. – Рівне : РДГУ, 2019. – 244 с.

УДК 159.9+316.6

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019

Підписано до друку 28.05.2019 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура "Times New Roman". Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 28,37. Наклад 300. Зам. № 42.

Надруковано в друкарні видавництва «Волинські обереги».

м. Рівне, вул.16 Липня, 38;тел./факс (0362) 62-03-97

e-mail:oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи

ДК №270 від 07.12.2000 р.